

Jiráček, Jiří

K nedožitému výročí narození L.V. Kopeckého

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1995, vol. 44, iss. A43, pp. [138]-139

ISBN 80-210-1192-0

ISSN 0231-7567

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101000>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JUBILEA

K nedožitému výročí narození L. V. Kopeckého

Profesor ruského jazyka na ČVUT a na Karlově univerzitě, vedoucí představitel rusko-české porovnávací lexikografie, PhDr. Leontij Vasiljevič Kopeckij, DrSc., se narodil 22. 8. 1894 v carském Rusku, avšak celým svým vědeckým i pedagogickým působením byl spjat s českou rusistikou. Jeho monografická práce *Ruská skladba pro Čechy*, publikovaná již koncem 20. let, je prvním porovnávacím zpracováním ruské syntaxe s českou. V r. 1934 vyšla jeho *Ruština pro Čechy*, která se dočkala celkem pěti vydání. Byla původně napsána pro potřeby Vysoké školy obchodní, ale nakonec se stala základní a nepostradatelnou příručkou první generace našich rusistů. Poznamenejme ještě, že byla vydána také fototypicky v r. 1942 v Londýně pro potřebu našich vojáků, z nichž část odjela na východní frontu. V r. 1937 vychází jeho průkopnický *Rusko-český slovník* (cca 65 tisíc slov), podrobně zachycující ruské lexikon 20. a prvé poloviny 30. let. V práci na slovnících, jakož i v organizování kolektivní lexikografické práce a v teoretickém zobecnování zkušeností z této činnosti je hlavní přínos L. Kopeckého.

Po r. 1945 stojí prof. Kopeckij v čele kolektivu, který vybudoval organizační a metodické základy pro sestavení *Velkého rusko-českého slovníku*. Ten byl pak zpracován (téměř 138 tisíc slov) pod jeho vedením v letech 1952–1964, a to 5 sv. základního textu a 1 sv. *Dodatků*. Počtem hesel je VRČS doposud největším slovníkem současné ruštiny (17 svazkový slovník AV SSSR vydaný v letech 1950–1965 má „jen“ 120 tisíc slov). L. V. Kopeckij se autorsky a redakčně podílel i na řadě menších slovníků a na dvousvazkových slovnících česko-ruském (1973) a rusko-českém (1978).

L. Kopeckij měl vždy na zřeteli těsné sepětí gramatiky se slovní zásobou, viz např. jeho stať *Leksika v grammatike i slovarnyj sostav* (ČsR 1967). Převažujícím rysem jeho vědecké osobnosti byla obezřetnost v badatelské práci a obzvláště důraz na jazyková fakta. Nepřikláněl se k novým teoriím jen proto, že byly módní, dovedl však v nich postřehnout objevný přínos. Zásady přísné vědecké kázně vštěpoval také svým spolupracovníkům a žákům. I současní čeští a slovenští rusisté navazují na jeho dílo. Díky obdivuhodné pracovitosti dokázal prof. Kopeckij po celou dobu své rozsáhlé lexikografické práce konat ještě přednášky a semináře, školit aspiranty, vést velikou katedru, psát vysokoškolské učebnice a redigovat odborný časopis. Byl náročný, ale spravedlivý examinátor a oponent, jak se přesvědčil i ne jeden brněnský vysokoškolský rusista. V souvislosti s naší fakultou připomeňme i jeho vynikající přednášku proslovenou v 70. letech v rámci Jazykovědného sdružení.

Prof. L. V. Kopeckij se za svou záslušnou celoživotní práci nedočkal významnějšího uznání – předchozí politický režim mu zřejmě nikdy nedokázal odpustit, že začátkem 20. let jako mladý důstojník carské armády emigroval ze sovětského Ruska. Mezi rusisty však se vždy těšil oprávněně úctě jako jeden z nejzasloužilejších představitelů naší rusistiky. Je příznačné, že na jeho pohřbu († 4. 4. 1976) se nás sešlo v pravoslavné kapli na Olšanském hřbitově velmi mnoho jeho vděčných žáků od Karlových Varů až po Prešov, abychom se rozloučili s velkým vědcem a dobrým a skromným člověkem.

Jiří Jiráček

Josef Miloslav Kořínek (1899 – 1945)

24. srpna 1995 uplyne 50 let od úmrtí českého lingvisty Josefa Miloslava Kořínka.

Narodil se 10. 1. 1899 v Novém Městě na Moravě. Na Filozofické fakultě Karlovy univerzity, kde studoval v letech 1918–22, byl žákem prof. O. Hujera, zpočátku i stoupencem jeho mladogramatického pojetí jazykovědy. V r. 1931 se Kořínek dostal do prostředí Pražského lingvistického kroužku, kde přišel do styku s N. S. Trubeckým, V. Mathesiem, R. Jakobsonem a s dalšími vynikajícími jazykovědci a stal se stoupencem pražské lingvistické školy.

Poprvé se jeho přechod od mladogramatického chápání jazyka k funkčně pojaté lingvistice projevuje v jeho práci *Studie z oblasti onomatopoeje* (Praha 1934), ve které řešil problematiku expresivních výrazů z hlediska synchronie a diachronie. Později se k této otázce vrátil několika menšími studii, které z jeho pozůstalosti vydal Štefan Peciar v knize *Od indoeurópskeho prajazyka k praslovančine* (Bratislava 1948). Kniha je strukturalisticky orientovaným protějškem Hujerova mladogramatického Úvodu do dějin českého jazyka.

Důležité místo v jeho životě zaujímala činnost pedagogická. Od roku 1935 působil na Slovenské univerzitě jako docent, později jako profesor srovnávacího jazykozpytu. Z univerzitních přednášek vznikla i práce *Úvod do jazykozpytu*, vydaná rovněž Š. Peciarem z Kořínkovy pozůstalosti (Bratislava 1948). Jde vlastně jen o první část autorem zamýšleného Úvodu do jazykozpytu, věnovanou především fonologii a diachronické typologii indoevropských jazyků.

J. M. Kořínek patřil k nejmladším meziválečným indoevropistům, stejně jako Václav Machek. Kořínkovým cílem bylo doplnit a opravit Bernekerův slovník slovanských jazyků a zaplnit tak citelnou mezeru ve slavistické literatuře. Kromě několika precizně vypracovaných etymologických studií zůstal dokladem jeho práce především obsáhlý materiál, který z pozůstalosti získal Václav Machek pro brněnské etymologické pracoviště. Přihlížel k němu, když psal svůj Etymologický slovník jazyka českého a slovenského, jak je patrné z citací. K materiálu přihlíží i autoři hesel Etymologického slovníku jazyka staroslověnského, který vychází v sešitech od r. 1989.

Publikační činnost J. M. Kořínka představuje 80 odborných prací. Nejvíce studií, článků a referátů uveřejnil v Listech filologických a ve Slavii, publikuje